

národní
úložiště
šedé
literatury

Open Access

Svoboda, Martin
2012

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-126795>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci
3.0 Česko

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 16.06.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

210 mm

Open Access : proč a jak

Open Access aneb Open your mind!

NTK, Praha, 24. 10. 2012

Martin Svoboda

m.svoboda@techlib.cz

Obsah

210 mm

- Cyklus vědecké komunikace
- Motivace k OA
- Současnost
- Blízká a vzdálenější budoucnost
- Dobrý příklad
- Otázky

Cyklus vědecké komunikace

210 mm

- 🔓 Z veřejných prostředků je hrazeno studium, příprava i vlastní realizace výzkumu a příprava na publikování
- 🔓 Výsledky výzkumu jsou po případném patentování a po peer-review publikovány
- 🔓 Veřejné prostředky putují do nákupu literatury a databází
- 🔓 Cílem OA je, aby přístup k výsledkům byl bezplatný

🔓 **Green OA** řeší repozitáře (self-archiving)

🔓 **Gold OA** znamená platbu za peer-review a vydavatelský proces

Jinými slovy

210 mm

- 🔒 Nápad, problém ⇒
- 🔒 studium, literatura, příprava ⇒
- 🔒 zkoumám, měřím, hodnotím ⇒
- 🔒 patentuji ⇒
- 🔒 publikuji, kde ⇒
 - 🔒 „komerční“ (Elsevier, Springer,...) – obvykle ~~©~~
 - 🔒 i zde je možný OA – cca 1000-3000 €
 - 🔒 bez OA – předplatné / pay-as-you-go
 - 🔒 OA časopisy (PLoS, BioMed,...) – cca 1000-3000 €

Motivace k OA

210 mm

Idealistická

- co je za veřejné prostředky pořízeno, mělo by být veřejně dostupné
- zajistit přístup těm méně šťastným

Pragmatická

- Autor nutně potřebuje, aby článek dostal pečeť kvality = **peer review**
- Někdo to zaplatit musí

Vědecké publikování dnes

210 mm

- 🔓 Průmysl s obratem 5-6 miliard dolarů
- 🔓 Vychází asi 23.000 peer-reviewed časopisů
- 🔓 Publikuje se asi 1,4 M článků ročně
- 🔓 Asi 3 – 10% je publikováno jako **Gold OA**
- 🔓 Více než 97% časopisů z přírodních věd, techniky a medicíny je k dispozici online, a více než 90% ze společenských věd

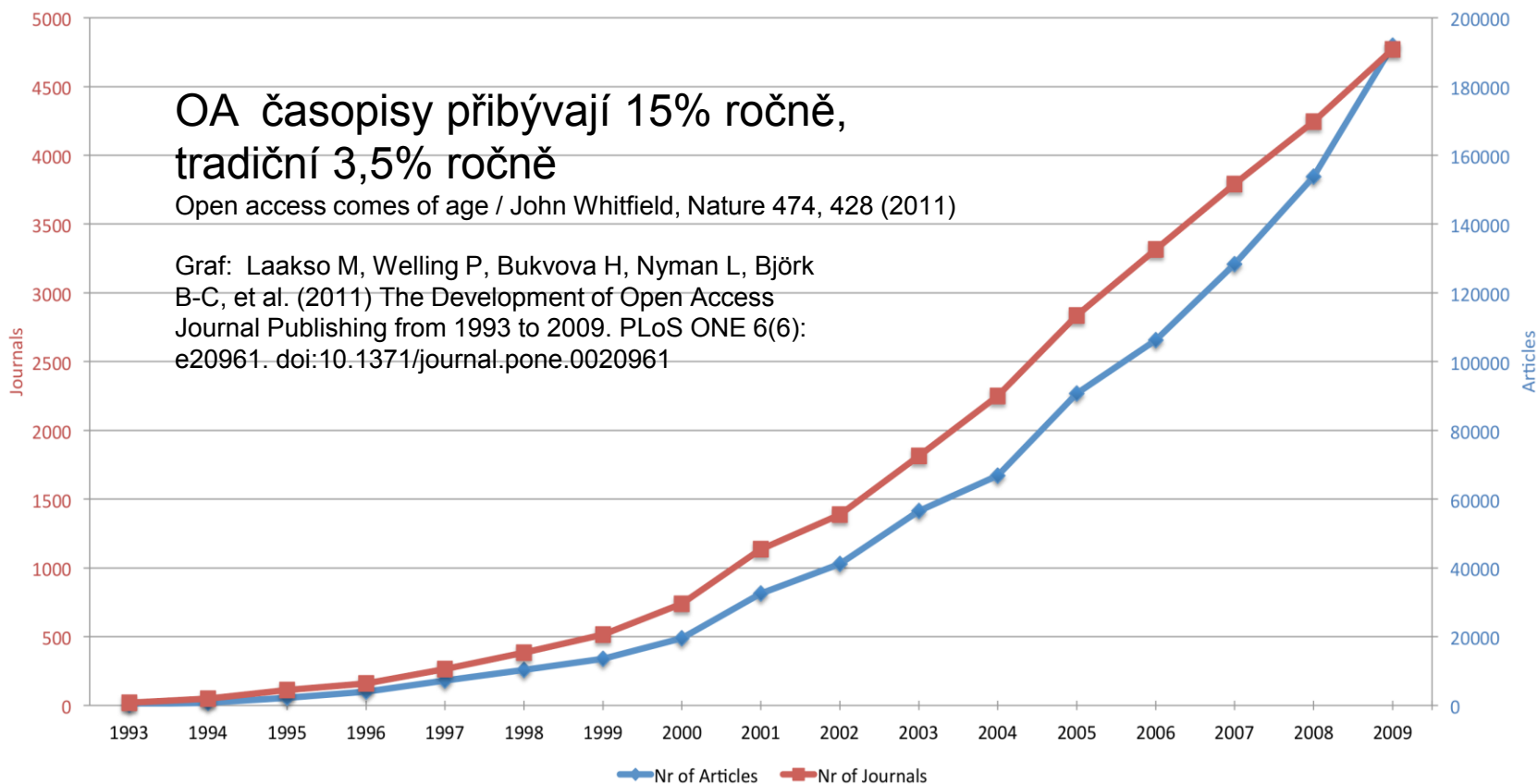
Vývoj

210 mm

Printed journals are „awkward artifacts“ that will „likely disappear within 10 or 20 years“... (Odlyzko 1996)

Silní hráči

210 mm

- 🔓 Vlášda UK 16. 7. 2012: *převážná většina výzkumu hrazená z veřejných peněz musí být od dubna 2013 Open Access*: to znamená, že UK dává vše v plen, nicméně i nadále platí za čtení výsledků jiných 😞
- 🔓 Ale vzápětí EK ohlašuje cíl dosáhnout, aby v roce 2016 bylo 60% všeho evropského výzkumu hrazeného z veřejných prostředků bylo OA (Program Horizon 2020, 80 miliard € v letech 2014 – 2020)
- 🔓 Další zdroje podpory výzkumu jako americký NIH a australská Národní rada pro zdraví a lékařský výzkum již požadují určitou úroveň OA: výsledky výzkumu musí být dostupné v určeném repositáři do 12 měsíců po publikování (zelená cesta)

UK (RC UK)

210 mm

- Report Dame Janet Finch požaduje, aby výsledky byly dostupné okamžitě tak, že vydavatelům se zaplatí předem za peer-review a vydání, tj. preferuje **Gold OA**
- Plán RC UK (Rady pro výzkum Velké Británie) bude mít 1 – 1,5% z ročních výdajů (2,8 mld £) na úhradu **Gold OA**. Tito vydavatelé pak musí uvolnit **text článku i data** k volnému použití. Vydavatelé, kteří nepřipouštějí Gold OA musí souhlasit s uvolněním článku po 6 měsících, resp. po 12 měsících v humanitních oborech a umění, tedy **Green OA**. Dostupnost 75 % bude dosažena během „několika let“.
- V těchto parametrech shoda s modelem EK

Pramen: Europe joins UK open-access bid / Richard Van Noorden, Nature 487, 285 (19 July 2012)

Je OA pro každého?

210 mm

- 🔓 Jsme v přechodu, 3 – 10% časopisů publikuje články s **Gold OA**
- 🔓 Odlišné publikační vzorce po oborech:
 - 🔓 historik: 1 kniha za tři roky
 - 🔓 jaderný fyzik: deset článků za rok s 50 spoluautory
 - 🔓 a vše mezi tím (také proto kafemlejnek škodí)
- 🔓 © anebo ©© ?
 - 🔓 fyzici, informatici, technici © ani tolik nepotřebují
 - 🔓 pro jiné obory je zásadní

210 mm

Výhody

- umístění v repositáři nevyžaduje žádné náklady na straně autora
- někdy je uvolněn do repositáře ihned, jindy s 6 – 12 měsíční latencí

Nevýhody

- neúplný – není jisté, zda dokument v repositáři obsahuje vše, co peer-reviewed vydavatelem redigovaná verze, i s ohledem na latenci není k dispozici celé „číslo“
- nekonsistentní – v repositáři jsou některé články před recenzním řízením, jiné recenzované, jiné v definitivní vydané podobě
- nepřesný – bez peer-review chybí ta pečeť kvality

SCOAP³

- 🔓 CERN = Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire = European Organization for Nuclear Research
- 🔓 HEP = fyzika vysokých energií = částicová fyzika
- 🔓 SCOAP³ = Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics

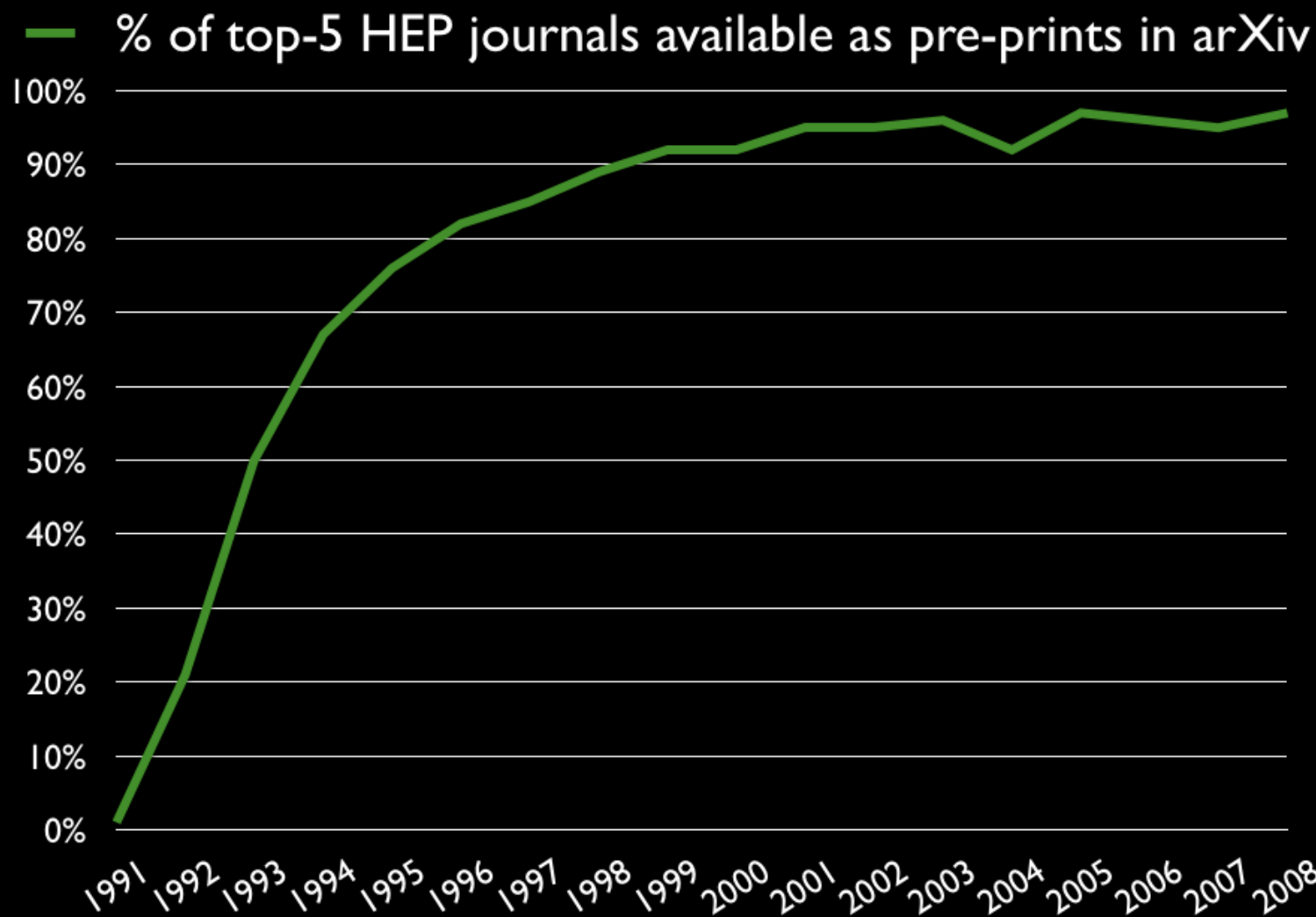
Publikování v částicové fyzice

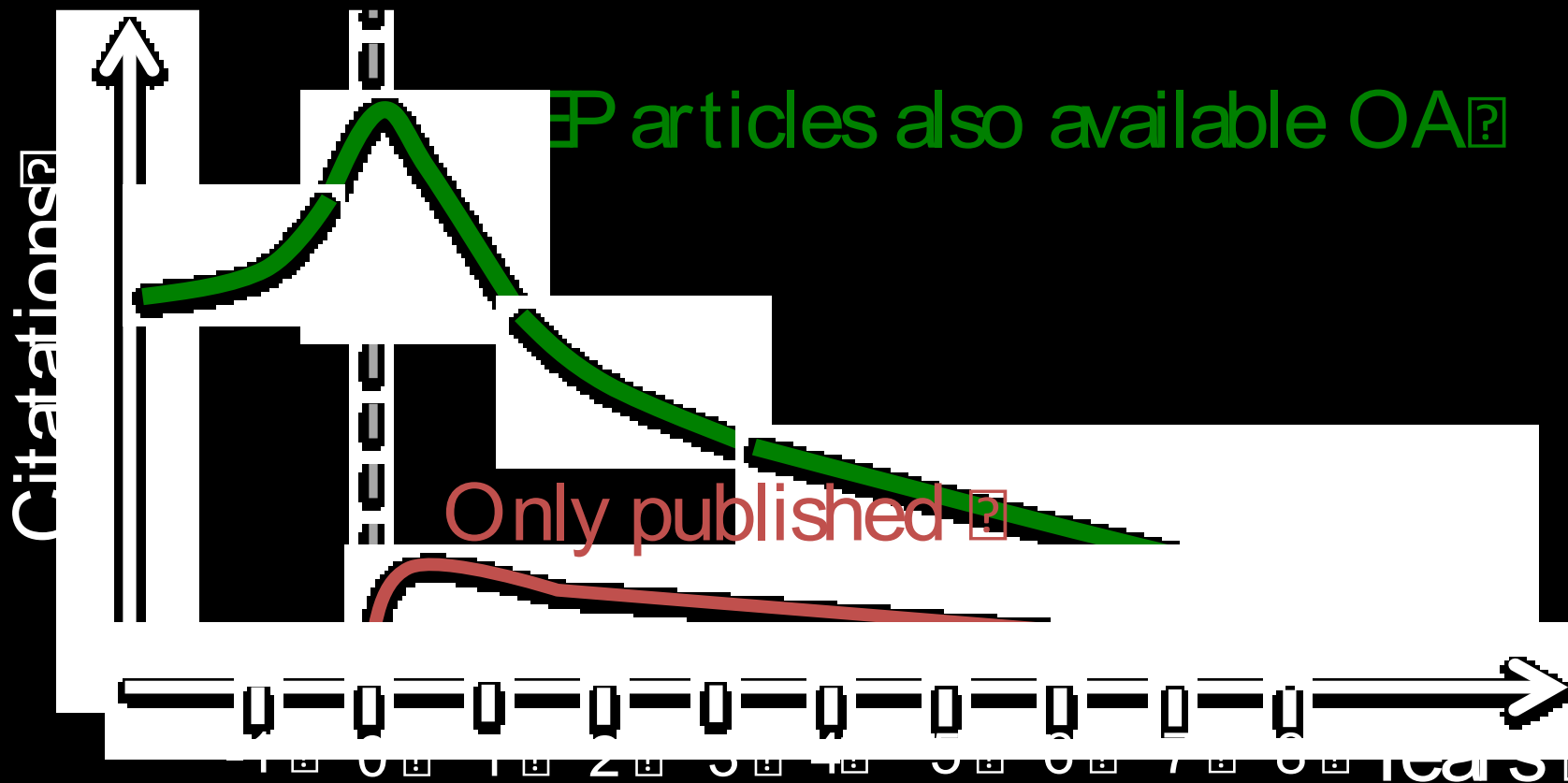
210 mm

- 7,500 článků/rok
- 10% má 500-3000 autorů (experimenty) !!!
- 90% má méně než 3 autory (teorie)
- arXiv.org přináší o 30-40% více obsahu, který zůstane nepublikován (konference, disertace, poznámky)
- 97% obsahu HEP časopisů je v arXiv
- Hlavní důvod: viditelnost vědce
- Doklad: citovat se začíná už 1 rok před vydáním
- Odhad: 9 z 10 vědců čte v arXiv, i když existuje publikovaná verze

97% obsahu HEP časopisů je v arXiv

Účinky globálního (green) OA v HEP

Cituje se dávno před uveřejněním

Opakující se otázka

210 mm

- 🔓 K čemu jsou potřeba časopisy v HEP ?
- 🔓 Nepostradatelnost garance kvality
- 🔓 Recenzní službu poskytuje třetí strana
- 🔓 Úřední pořádek
- 🔓 Jasný požadavek vědecké komunity: lze zachovat časopisy a přitom mít OA?

Absurdita ... a řešení

210 mm

- 🔒 Za poskytnutí služby peer-review se platí nakupováním obsahu, který je zadarmo na arXiv, přičemž potřeba je právě jen jasně specifikovaná funkce a služba
- 🔒 Použít mezinárodní kooperační model CERN a HEP
- 🔒 Vytvořit mezinárodní společenství na lepší využití prostředků, za něž se dnes licencuje obsah
- 🔒 Místo toho platit přímo za službu peer- review
- 🔒 Obsah je Open Access, autorům zůstávají všechna práva, © BY licence – uvádějte autora
- 🔒 Rámcový rozpočet: 10 M € / rok

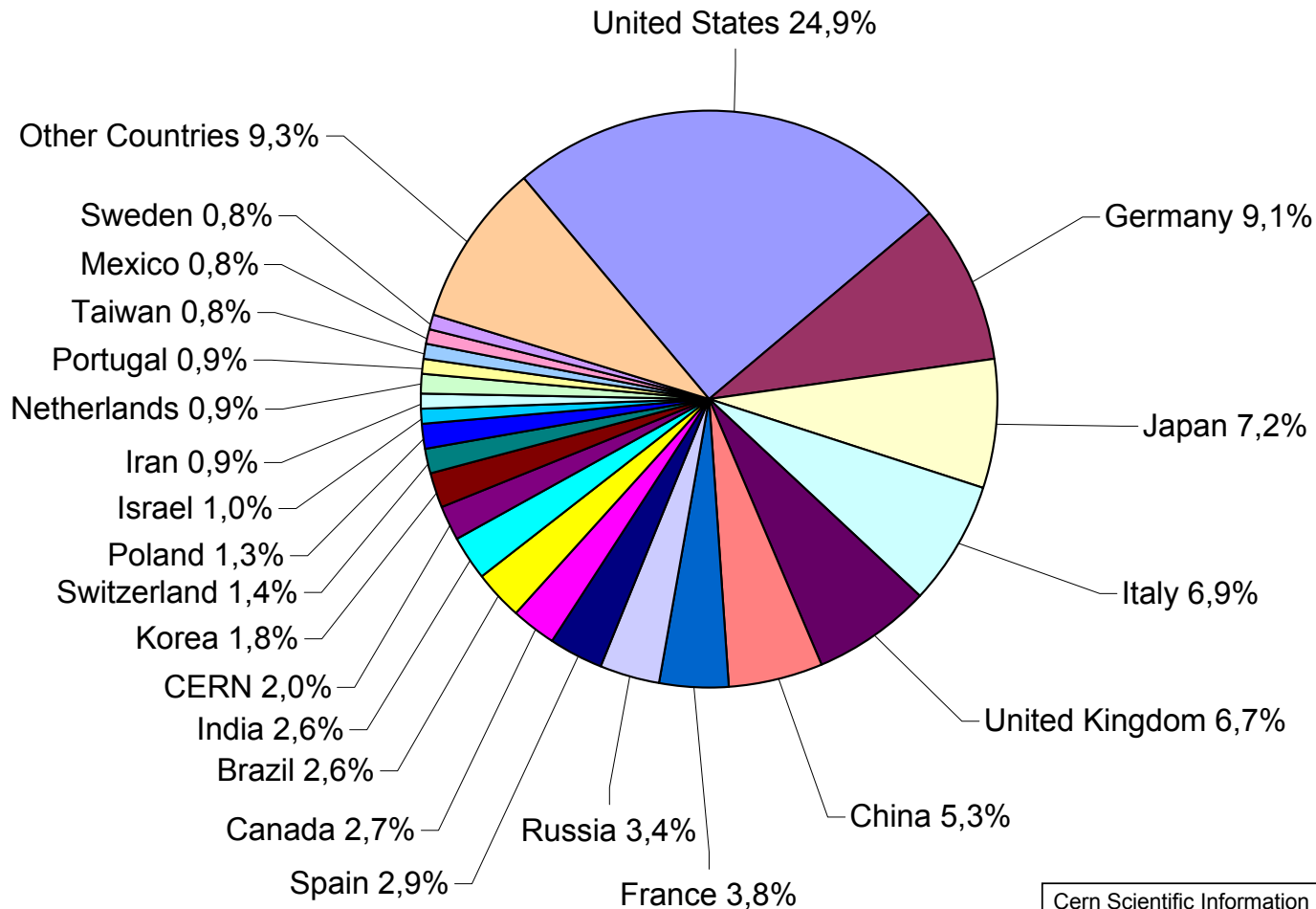
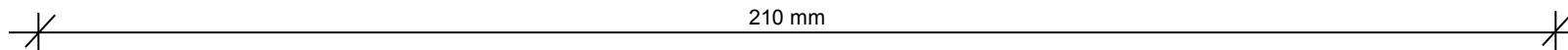
Podstata SCOAP³

210 mm

- 🔓 Stávající HEP časopisy převedeny na OA
- 🔓 (Centrálně se platí existující jen-OA tituly)
- 🔓 SCOAP³ centrálně platí za službu peer-review
- 🔓 Vydavatelé souhlasí se snížením cen pro knihovny
- 🔓 Knihovny/Agentury financují SCOAP³
- 🔓 Ceny určí otevřené poptávkové řízení

Spravedlivé podíly podle WoK

Cern Scientific Information Service

Harmonogram

210 mm

- 2005 Consultation within the HEP community
- 2006 Internal consensus on the SCOAP3 idea
- 2007 Design of the business model
- 2008-2010 Build worldwide consensus and pledges
- 2011 Go-ahead decision, start tender process
- 2012 Conclude tender, establish consortium
- 2013 Reconciliation of reduction, sign contracts
- 2014 Start operation
- 2015 Design next tender process
- 2016 Next tender process, new contracts
- 2017 Start second cycle

Vybrané tituly

210 mm

Publisher	Journal	SCOAP3 Articles (2011)	SCOAP3 Percentage (2011)	APC
APS	Physical Review D	2989	ALL	1900 USD
APS	Physical Review C	107	9.9%	1900 USD
Elsevier	Nuclear Physics B	284	ALL	1800 USD
Elsevier	Physics Letters B	1010	ALL	2000 USD
Hindawi	AHEP	28	ALL	1000 USD
IOPp/DPG	New Journal of Physics	20	2.7%	1000 GBP
IOPp/SISSA	JCAP	138	30.9%	1200 GBP
IOPp/CAS	Chinese Physics C	16	7.2%	1400 GBP
Jagellonian	Acta physica polonica B	23	22.1%	500 EUR
Springer/SISSA	JHEP	1652	ALL	1000 GBP
Springer/SIF	EPJC	326	ALL	1500 EUR
OUP/PSP	PTP	46	36.2%	1200 EUR

Co dál

210 mm

- 🔒 Dohodnout s vydavateli slevy na předplatném pro partnery SCOAP3
- 🔒 Memorandum o porozumění (MoU)
 - 🔒 role, odpovědnosti, řízení
- 🔒 Národní kontaktní body
 - 🔒 Identifikace všech partnerů SCOAP3 v dané zemi
 - 🔒 “Vyladění” slev pro partnery s vydavateli
- 🔒 Podpis MoU v zastoupení partnerů v dané zemi

Podíly zemí

210 mm

Country	Share of HEP	Country	Share of HEP	Country	Share of HEP	Country	Share of HEP
United States	25,02%	Portugal	0,86%	Armenia	0,20%	Estonia	0,03%
Germany	9,14%	Mexico	0,82%	Slovenia	0,20%	Lebanon	0,03%
Japan	7,18%	Sweden	0,80%	Bulgaria	0,15%	Montenegro	0,03%
Italy	6,92%	Taiwan	0,80%	Colombia	0,13%	Uruguay	0,03%
United Kingdom	6,64%	Belgium	0,75%	Georgia	0,13%	Uzbekistan	0,03%
China (PRC)	5,29%	Greece	0,68%	Romania	0,13%	Hong Kong	0,02%
France	3,70%	Australia	0,65%	South Africa	0,13%	Iceland	0,02%
Russia	3,35%	Denmark	0,64%	Cyprus	0,11%	Indonesia	0,02%
Spain	2,93%	Turkey	0,59%	Egypt	0,09%	Thailand	0,02%
Canada	2,75%	Chile	0,56%	New Zealand	0,09%	Azerbaijan	0,01%
India	2,63%	Argentina	0,55%	Venezuela	0,09%	Bangladesh	0,01%
Brazil	2,54%	Austria	0,50%	Belarus	0,08%	Costa Rica	0,01%
CERN	2,02%	Finland	0,47%	Morocco	0,08%	Cuba	0,01%
Korea South	1,80%	Hungary	0,37%	Vietnam	0,08%	Lithuania	0,01%
Switzerland	1,38%	Czech Republic	0,32%	Algeria	0,07%	Saudi Arabia	0,01%
Poland	1,32%	Ireland	0,32%	Serbia	0,07%	Tunisia	0,01%
Israel	0,96%	Norway	0,23%	Singapore	0,07%		
Iran	0,90%	Croatia	0,22%	Pakistan	0,04%		
Netherlands	0,87%	Ukraine	0,22%	Slovakia	0,04%		

Čeští signatáři Eol

210 mm

- Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT
- Fyzikální ústav AV ČR v.v.i.
- Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy
- Ústav jaderné fyziky AV ČR v.v.i.
- Výbor pro spolupráci ČR s CERN

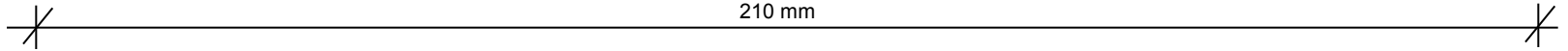

Otázky (bez odpovědí :-)

210 mm

- 🔒 Jak dlouho potrvá přechod od licencí na Gold OA?
- 🔒 Upevní se Gold OA a bude dominantní?
- 🔒 Jak se vyvine Green OA?
- 🔒 Jak se dívají investoři na budoucnost komerčních vydavatelů v tomto prostředí?
- 🔒 Jak se přizpůsobí „učené společnosti“?
- 🔒 Jaká bude role knihovny v publikačním řetězu, vzroste nebo upadne?

Děkuji za pozornost

Martin Svoboda

`martin.svoboda@techlib.cz`

Sir Tim Berners-Lee

for Nobel prize !